

Tunnuslukuja ja tutkimuksia 10

Musiikkialan talous Suomessa 2014

Juha Koivisto & Mervi Luonila
(Taideyliopiston Sibelius-Akatemia)
Lokakuu 2015

Music Finland

Kirjoittajat

Juha Koivisto on toiminut suunnittelijana Taideyliopiston Sibelius-Akatemian Johde- ja Johde2-hankkeissa. Koivistolla on yli 20 vuoden kokemus klubi-, konsertti- ja festivaali-järjestäjänä, ja lisäksi hän on ollut monissa luottamustoimissa musiikkialan järjestöissä, esimerkiksi Finland Festivalsin ja Rytmii-instituutin hallituksissa.

Mervi Luonila (MuM) toimii lehtorina Taideyliopiston Sibelius-Akatemian Arts Management -osastolla ja tekee jatkotutkintoa aiheenaan festivaalijohtaminen erityisesti verkostojohtamisen näkökulmasta. Luonilalla on usean vuoden työkokemus projektitutkijana ja projektipäällikkönä luovan talouden kehittämis- ja koulutushankkeissa mm. Turun kauppa-
korkeakoulun Porin yksikössä ja yhdistyssektorilla.

ISSN 2243-0210

Graafinen suunnittelu: L E R O Y

Painopaikka: WhyPrint

Sisällys- luettelo

Tiivistelmä.....	4
Johdanto	5
Musiikkialan talous Suomessa 2014.....	8
Elävä musiikki – 431,9 miljoonaa euroa	10
Äänitteiden vähittäismyynti – 57,8 miljoonaa euroa.....	15
Tekijänoikeuskorvaukset – 84,2 miljoonaa euroa	18
Apurahat ja avustukset – 24,7 miljoonaa euroa	21
Koulutus – 270 miljoonaa euroa	19
Yhteenveto ja pohdinta	27
Lähteet.....	33

Tiivistelmä

Tässä julkaisussa selvitetään musiikkialan talouden rahallinen kokonaisarvo Suomessa vuonna 2014. Arvon määrittämisessä keskitytään musiikkialan suppeaan klusteriin eli alan ytimeen. Ydin muodostuu kolmesta keskeisestä, rahavirtoja luovasta sektorista: elävä musiikki, tekijänoikeuskorvaukset sekä äänitteiden vähittäismyynti. Lisäksi kokonaisarvoon on laskettu musiikkialalle jaettavat apurahat ja musiikin koulutus.

Suomen musiikkialan talouden rahallinen kokonaisarvo oli vuonna 2014 856,2 miljoonaa euroa. Useamman kasvuvuoden jälkeen kokonaisarvo kääntyi lievään 1,4 % laskuun edelliseen vuoteen 2013 verrattuna, jolloin vastaava lukema oli 868,7 miljoonaa euroa.

Elävä musiikki muodostaa edelleen merkittävän osuuden kokonaisarvosta (50 %) ja on siten edelleen suomalaisen musiikkialan rahallisesti suurin sektori (431,9 milj. euroa) hienoisesta laskusuhdanteesta (–1,6 %) huolimatta. Musiikkialan talouden kokonaisuudessa lasku ilmenee selvimmän äänitetyn musiikin sektorilla, joka laski 14,1 % rahallisen arvon ollessa 57,8 miljoonaa euroa.

Kuvatusta äänitetyn musiikin laskusta huolimatta tekijänoikeuskorvaukset jatkoivat noususuhdannetta 2,8 % nousulla, ja olivat nyt 84,2 miljoonaa euroa.

Apurahojen osalta selvityksessä huomioitiin ensimmäisen kerran yksityisten säätiöiden apurahamyönnot Tilastokeskuksen tuottamien tietojen perusteella aikaisemmin käytetyn arvioluvun sijaan. Lisäksi selvityksessä huomioitiin valtion tuki tapahtumille ja festivaaleille. Uuden laskentatavan mukaan apurahat tuovat alalle 24,7 miljoonaa euroa. Koulutuksen arvoksi on arvioitu aikaisempien selvitysten tapaan 270 miljoonaa euroa. Käytetty tieto perustuu Tilastokeskuksen vuonna 2012 tekemään arvioon musiikkialan koulutuksen arvosta vuonna 2011.

Johdanto

Selvityksen tavoitteena on arvioida musiikkialan taloutta Suomessa vuonna 2014 ja päätyä toimialan rahallista arvoa kuvaavaan kokonaisarvioon. Tämä julkaisu on päivitys kolmeen edelliseen musiikkialan taloudellista arvoa mitaavaan selvitykseen.¹ Vuoden 2014 lukujen rinnalla on syytä tutustua myös näihin selvityksiin.

Rakenteellisesti selvitys jakautuu kahteen osioon. Ensimmäisessä osuudessa esitetään Suomen musiikkialan taloutta koskevat avainluvut 2014 (ks. s. 8–9) ja verrataan niitä aikaisemmissa selvityksissä esitettyihin lukuihin (ks. kuvio 2 s. 26). Lisäksi julkaisussa on nostettu esiin esimerkkeinä sekä lainsäädännöstä että laskentaperusteista juontuvia huomioita muutoksista, jotka vaikuttavat jo nyt mutta etenkin tulevaisuudessa Suomen musiikkitalouden kokonaisarvon määrittämiseen. Julkaisun lopussa on yhteenveto avainlukujen ja esitettyjen muutoshuomioiden perusteella sekä esitetty tiivistetysti pohdintaa Suomen musiikkialan talouden nykytilasta ja tulevaisuuden näkymistä.

Edellisen selvityksen tapaan aineistolähteinä avainlukujen määrittämiseksi on käytetty valtaosin alan etujärjestöjen keräämiä ja julkisesti saatavilla olevia tietoja hyödyntäen hakuteoksena Hannu Tolvasen julkaisua musiikkialan tilastoinnista.² Julkisten lukujen käyttäminen vuosittaisessa selvityksessä on oleellista laskelman toistettavuuden ja alan talouden kehityksen pitkäaikais-seurannan kannalta.

Lisäksi valmistelussa on haastateltu keskeisiä musiikin alan taloustietoja kerääviä, raportoivia ja niitä analysoivia toimijatahoja. Tavoitteena on ollut päivittää tietoa käytetyn menetelmän luotettavuudesta nykytilanteesta sekä mahdollisista kehittämisvaateista musiikkialan talouden muuttuvassa toimintaympäristössä.

Aikaisempien Musiikkialan talous Suomessa -julkaisujen tapaan selvityksessä käytettyjä lähteitä ja menetelmiä on mahdollisuuksien mukaan rinnastettu vastaaviin pohjoismaisiin selvityksiin, jotta julkaisua on mahdollista hyödyntää myös kansainvälisessä vertailussa.

1 Musiikkialan talous Suomessa 2011 (Tolppanen & Tuomainen 2012), Musiikkialan talous Suomessa 2012 (Tolppanen 2013) sekä Musiikkialan talous Suomessa 2013 (Tolppanen 2014a).

2 Tolvanen 2012.

Miten arvo on laskettu?

Metodeiltaan ja rajaukseltaan selvitys jatkaa edellisten selvitysten mallia.³ Se keskittyy musiikkialan suppeaan klusteriin eli alan ytimeen, joka kattaa toiminnot ja toimijat, joiden raha tulee pääosin musiikista.⁴ Ytimen nähdään koostuvan kolmesta keskeisestä tulovirtoihin perustuvasta sektorista: elävä musiikki, tekijänoikeuskorvaukset sekä äänitteiden vähittäismyynti.⁵ Se esittää alan toiminnalle olennaiset ulkopuoliset tulovirrat, jotka muodostuvat kuluttajien maksamista loppuhinnoista tai musiikin käyttäjien korvauksista tuloutuen sektorin sisällä eri toimijoille.

Sektoreittain tarkastelluissa tulovirroissa on huomioitu aiempien tutkimusten tapaan verkostomaisesti toimivien sektoreiden välinen, tulovirtojen tilityksiin vaikuttava limittäisyys ja siten alan sisäisten rahavirtojen päällekkäisyydet. Esimerkiksi äänitemyyntin osalta on otettu huomioon rakenne, jossa äänitteitä tuottavat levy-yhtiöt maksavat tekijänoikeuskorvausta jokaisesta yksittäisestä kappaleesta, jota monistetaan fyysisessä tai digitaalisessa muodossa. Osa äänitteen loppuhinnasta muodostuu siis korvauksesta, joka näkyy myös NCB:n (Nordic Copyright Bureau) kautta maksettavissa mekanisointimaksuissa ja sitä kautta tekijänoikeustuloissa. Tämä päällekkäisyys on poistettu alan kokonaistalouden luvusta.

Vastaava päällekkäisyys on myös elävästä musiikista maksettavissa tekijänoikeuskorvauksissa, koska lipun hintaan sisältyvät myös tekijänoikeuskorvaukset esitettyjen kappaleiden tekijöille. Myös nämä Teoston keräämät elävän musiikin korvaukset on vähennetty alan kokonaistalouden luvusta.⁶

Elävän musiikin arvon määrittäminen on haastavaa sen pirstalemaisuu- den vuoksi. Tässä raportissa elävän musiikin arvo on aiempaan tapaan perustettu yksityissektorin osalta Teoston keräämiin korvauksiin elävän musiikin esityksistä sekä julkisen sektorin osalta sinfoniaorkestereiden ja Kansallisoopperan vuotuisista kokonaisrahoituksista saataviin tietoihin.⁷ Lisäksi elävän musiikin arvon määrittämisessä on huomioitu Suomen evankelis-luterilaisen kirkon musiikkiin käyttämät rahat ja arviolukuun perustuva sotilasmusiikki.

Elävän musiikin yksityissektorin arvo perustuu Teoston keräämiin korvauksiin elävän musiikin esityksistä. Tässä selvityksessä on vuoden 2014 lukujen osalta noudatettu ensimmäistä kertaa tariffipohjaista tiedon keruuta. Laskentakaava kuitenkin on sama kuin ennen, eli se perustuu aikaisemmissa selvityksissä käytettyyn tapaan suhteuttaa rahavirrat lipunmyynnin arvoon. Teoston muuttuneista tariffirakenteista huolimatta laskentakaava tuottaa arvon, joka vastaa muista lähteistä saatavia arvioita.⁸ Laskentatapaa on pidetty laajalla tasolla arvioiden edelleen luotettavana ja vertailukelpoisena esimerkiksi

3 Musiikkialan talous 2011, 2012, 2013.

4 Ks. Tolppanen 2014b, 155 sekä Musiikkialan talous 2011, 2012, 2013.

5 Musiikkialan talous 2011, 2012, 2013

6 Ks. myös Musiikkialan talous 2011, 2012, 2013.

7 Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n vuosikertomus 2014; Suomen Kansallisoopperan säätiö, vuosikertomus ja tilinpäätös 2014.

8 Esim. vuonna 2011 VAKA-hankkeen tuloksena syntynyt arvio (Nyt on musiikin vapaan kentän vuoro!)

Musiksverigen Ruotsissa teettämän vastaavan selvityksen kanssa. Selvityksen valmisteluvaiheessa käytyjen ammattilaiskeskustelujen perusteella havaittiin kuitenkin tarve laskentatavan tarkistamiseksi tulevina vuosina. Aihetta on käsitelty yksityiskohtaisemmin julkaisun Elävä musiikki -osuudessa, jossa esitetään myös kuvaus laskentakaavasta.

Äänitteiden osalta selvityksessä hyödynnetään Suomen musiikkituottajien (IFPI Finland ry) tuottamaa tilastoaineistoa äänitemyynnistä Suomessa. Arvo perustuu Suomen musiikkituottajien tilastoimaan äänitteiden tukkumyyntiin, joka on tätä selvitystä varten muunnettu vähittäismyynnin arvoksi. Muunnon perusteena on aikaisempien selvitysten tapaan IFPI Finland ry:n arvioima kerroin. Sen mukaan vähittäiskaupan arvon voi arvioida olevan 161 % tukkumyynnin arvosta sisältäen vähittäiskaupan katteen ja arvonlisäveron. Tässäkin yhteydessä on huomioitu sektorien välinen sisäinen rahanjako, joka vaikuttaa alan kokonaisarvon muodostumiseen.

Elävän musiikin yksityissektorin, tekijänoikeuskorvausten ja äänitteiden myynnin tarkastelun lisäksi kokonaisarvoon on laskettu mukaan musiikin koulutus, musiikkialan julkinen rahoitus sekä julkishallinnon ja säätiöiden jakamat avustukset ja apurahat kokonaisuuden muodostaessa merkittävän osan musiikkialan kokonaistaloutta. Vaikka näitä tulovirtoja ei voidakaan pitää toimialan liikevaihtona, on niiden rooli alan tulonmuodostuksessa merkittävä. Rahoituksen huomiotta jättäminen vääristäisi kokonaistalouden arvon muodostamista.

Selvityksessä ei ole kuitenkaan huomioitu esimerkiksi musiikkialalle suunnattuja EU:n, valtion tai kuntien kehittämishankerahoituksia (esimerkiksi ESR-, EAKR- ja Tekes-rahoitukset). Vaikka kyseiset rahoitukset tukevat toimialaa ja ohjaavat sille tulovirtoja, ne ovat projektiluonteisia ja rahoitusinstrumentit on suunnattu alan kehitystyöhön. Näiden huomioiminen kokonaisuudessa vaatisi yksityiskohtaisemman selvitystyön musiikkialalle suunnatusta TKI-rahoituksesta ylipäänsä.

Musiikkialan talous Suomessa 2014

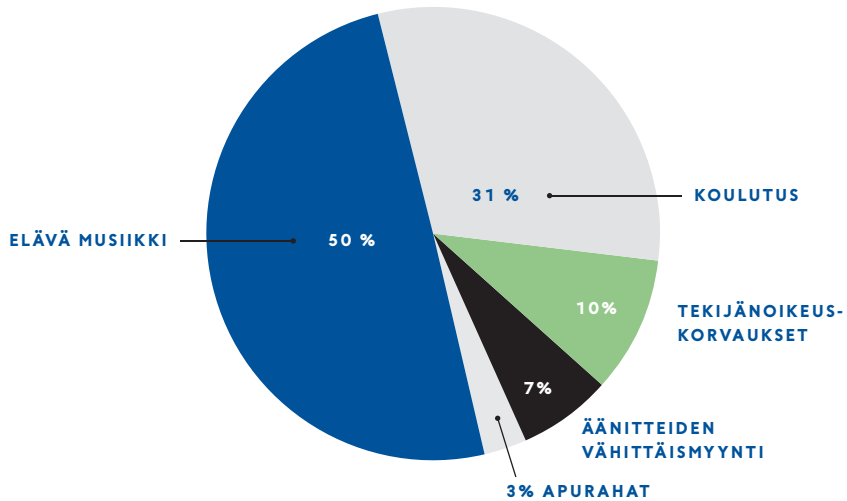
	2014	2013	2013-2014
ELÄVÄ MUSIIKKI	431,9	438,8	-1,6 %
Yksityinen sektori	228,6	240,8	-5,1 %
Orkesterit	81,9	78,1	4,8 %
Kansallisooppera	53,9	55,4	-2,7 %
Kirkko	57,1	54,0	5,8 %
Sotilasmusiikki*	10,4	10,4	0,0 %
ÄÄNITTEIDEN VÄHITTÄISMYynti (IFPI)	57,8	67,3	-14,1 %
TEKIJÄNOIKEUSKORVAUKSET**	84,2	81,9	2,8 %
Säveltäjät, sanoittajat, sovittajat ja kustantajat (Teosto)**	61,0	60,4	1,0 %
Tuottaja-, taiteilija- ja muusikkokorvaukset (Gramex)	20,5	18,7	10,0 %
Musiikkikustantajat	5,1	5,4	-7,9 %
APURAHAT	24,7	24,4	1,6 %
Yksityisten säätiöiden tuki musiikille*	8,5	8,3	2,6 %
Valtion apurahat (Taike ja OKM)	9,8	9,7	1,5 %
Kuntien avustukset *	4,0	4,0	0,0 %
Musiikin edistämissäätiö**	2,4	2,4	1,0 %
KOKONAISTALOUS ilman koulutusta	586,2	598,7	-2,1 %
Luvusta on vähennetty sektoreille päällekkäinen summa.**			
KOULUTUS	270,0	270,0	0,0%
KOKONAISTALOUS	856,2	868,7	-1,4 %
Luvusta on vähennetty sektoreille päällekkäinen summa.**			

*) Luku on arvio perustuen useaan lähteeseen ja sen vuosittainen päivittäminen ei ole mahdollista

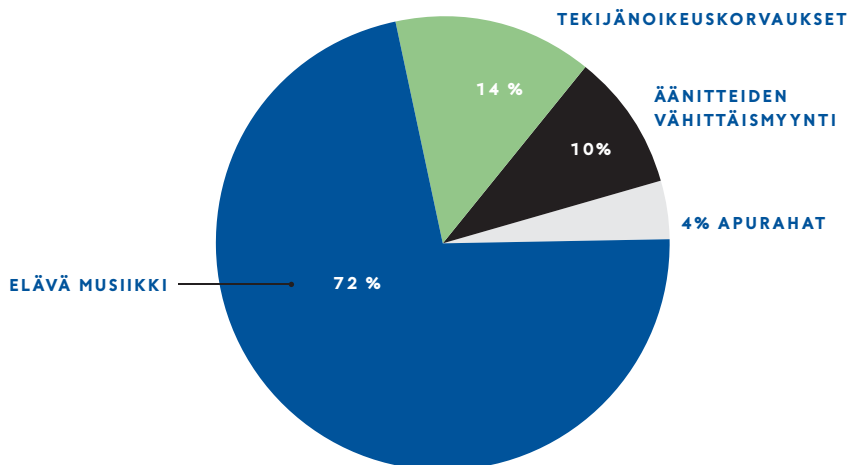
**) Tekijänoikeuskorvausten kokonaissummasta on vähennetty arvio musiikkikustantajille Teostolta/NCB:ltä tuloutuvasta summasta. Kokonaistalouden luvusta puolestaan on vähennetty kaksinkertaisen kirjaamisen välttämiseksi tekijänoikeustuloihin kuuluvat mekanisointimaksut sekä elävän musiikin korvaukset, jotka sisältyvät sektorikohtaiseen lukuun. Samoin kokonaistalouden arvosta on vähennetty Musiikin edistämissäätiön apurahat, jotka muodostuvat muilta sektoreilta saaduista maksuista. Päällekkäisyyksiä on vähennetty vuoden 2014 kokonaistaloudesta yhteensä 12,4 miljoonaa (vastaava vähennys vuonna 2013 13,6 miljoonaa).

TALUKKO 1. MUSIIKKIALAN TALOUS SUOMESSA 2014 JA 2013 (MILJOONAA EUROA)

**KUVA 1A. SEKTORIEN OSUDET KOKONAISTALOUSTESTA
(YHT. 856,2 MILJ. EUROA)**

**KUVA 1B. SEKTORIEN OSUDET KOKONAISTALOUSTESTA
ILMAN KOULUTUSTA (YHT. 586,2 MILJ. EUROA)**

Elävä musiikki

431,9 MILJ. EUROA (-1,6 %)

Arvio elävän musiikin rahallisesta arvosta perustuu:

- 1) Teoston keräämiin tekijänoikeustuloihin yksityissektorin osalta
- 2) orkestereiden ja Kansallisoopperan vuotuisen kokonaisrahoitukseen
- 3) Suomen evankelis-luterilaisen kirkon musiikkiin käyttämiin rahoihin sekä
- 4) sotilasmusiikkiin.

Näillä lähteillä elävän musiikin rahallinen arvo vuonna 2014 oli 431,9 miljoonaa euroa, jossa laskua edelliseen vuoteen on 1,6 %.

Yksityinen sektori

Koko elävän musiikin kentältä Teosto keräsi vuonna 2014 yhteensä noin 5,6 miljoonaa, joka kertoo noin kahden prosentin laskusta.⁹ Luvusta johdettu yksityissektorin arvo oli 228,6 miljoonaa euroa eli noin viisi prosenttia vähemmän vahvasti nousujohteiseen vuoteen 2013 verrattuna ollen kuitenkin noin 5,7 % enemmän kuin vuonna 2012.

Elävän musiikin yksityissektorin arvo perustuu Teoston keräämiin korvauksiin elävän musiikin esityksistä. Tässä selvityksessä vuoden 2014 lukujen osalta on noudatettu ensimmäistä kertaa tariffipohjaista tiedon keruuta. Laskentakaava kuitenkin on sama kuin ennen, eli se perustuu aikaisemmissa selvityksissä käytettyyn tapaan suhteuttaa rahavirrat lipunmyynnin arvoon.

Tämän raportin musiikkialan yksityisen sektorin arvon määrittäminen on selvitetty tarkemmin oheisessa infolaatikossa, joka osoittaa myös laskentatavan tarkistuksen tarpeen tulevaisuudessa

Teoston raporttoiman arvion mukaan vuoden 2014 yksityissektorin laskua selittävät kesän festivaalien kävijämäärien jääminen osin alhaisemmaksi vuoteen 2013 nähden joitain poikkeuksia lukuun ottamatta sekä yleisen passivoituminen konserttien ja keikkojen osalta.¹⁰ Huomionarvoista on myös keikka- ja tapahtumamäärien noin 6 % lasku vuonna 2014.¹¹

⁹ Ks. myös Teosto, vuosikertomus ja tilinpäätös 2014.

¹⁰ Teosto, vuosikertomus ja tilinpäätös 2014, musiikin käyttö.

¹¹ Elävän musiikin tapahtumien määrä kääntyi laskuun. Teoston tiedote 17.7.2015.

ELÄVÄN MUSIIKIN ARVO JA TEOSTON TARIFFIT

Teoston tariffeja on uudistettu ja uusia tariffeja on otettu käyttöön elävän musiikin sektorilla viime vuosien aikana erityisesti ravintolatoiminnassa. Vuonna 2012 Teosto ja Matkailu- ja Ravintolapalvelut Mara solmivat uuden ravintola-alaa koskevan tariffisopimuksen. Neuvotteluja oli käyty vuodesta 2006 alkaen. ”Ravintoloiden maksamat esityskorvaukset määräytyvät esityspaikan koon, yleisön määrän, lipputulojen ja tapahtumien lukumäärän perusteella. Osana neuvotteluratkaisua ravintolat ryhtyvät tulevaisuudessa raportoimaan Teostolle tapahtumatietonsa aiempaa tarkemmin.”*

Tässä selvityksessä elävän musiikin tulot on jaettu ensimmäistä kertaa ravintola- ja klubikertymään ja konsertit ja festivaalit -jaotteluun. Selvityksessä on kuitenkin pitäydytty vanhassa laskentakaavassa vertailtavuuden vuoksi. Ravintolatariffeista (ELMU kiinteä, ELMU prossa, ELMU vuosi) ei ole riittävän kattavasti vielä aineistoa hyödynnettäväksi, jotta pääsylippujen kokonaiskertymä olisi mahdollista määrittää. Satunnaisesti tapahtumia järjestävät tahot eivät raportoi tapahtumiaan riittävällä tavalla. Teosto kannustaa ravintola-alan toimijoita ilmoittamaan lipunmyyntitietonsa tarjoamalla 3 % hyvitystä asianmukaisesti lipunmyyntitietonsa ilmoittaville toimijoille, jolloin jatkossa voitaneen pohjata ravintola- ja klubisektorin luvut kertyneisiin lipunmyynti-ilmoituksiin.

Teoston yllä kuvattujen tariffien mukainen keräys elävän musiikin osalta on Teoston oman arvion mukaan edelleen noin 3,5 % lipunmyynnin arvosta. Lipunmyynnin arvioidaan muodostavan 70 % elävän musiikin tapahtumien kokonaistuotosta. Näin ollen jakamalla Teoston keräys (3,5 %) sen arvioidulla osuudella (70 %) lipunmyynnistä ja lisäämällä tähän 30 % voidaan arvioida koko elävän musiikin arvo yksityissektorin osalta.

Lähde: * Teosto ja MaRa ry sopimukseen majoitus- ja ravintola-alan musiikin tekijänoikeuskorvauksista. Teosto. Tiedote 26.3.2012.

Elävän musiikin kokonaisarvon laskusta huolimatta myös vuonna 2014 oli onnistumisia tapahtumien lipunmyynnissä ja suurkonserttien sisällöissä. Esimerkiksi nykymuotoinen Ruisrock teki vuonna 2014 uuden yleisöennätyksen (93 000 myytyä lippua).¹² Muihin menestyneisiin festivaaleihin kuuluivat Pori Jazz (lähes 62 000 myytyä lippua) ja Savonlinnan oopperajuhlat (53 000 myytyä lippua).¹³ Lisäksi huomionarvoista on, että vaikka vuonna 2014 Suomessa ei järjestetty kansainvälisten artistien stadionluokan esiintymisiä, toteutettiin kesällä 2014 kaksi loppuunmyytyä suomalaisen artistin keikkaa: Cheekin kon-

12 Ruisrock teki uuden kävijäennätyksen – 93 000 juhli viikonloppuna Ruissalossa. Ruisrock. Tiedote 6.7.2014.

13 Festivaalien käyntimäärät 2014, Finland Festivals.

sertit Helsingin Olympiastadionilla nousivat Ruisrockin ja Pori Jazzin jälkeen eniten lipputuloja keränneiden tapahtumien joukossa kärkikolmikkoon.¹⁴ Isot konsertit ja vakiintuneet festivaalit määrittelevät siten pitkälti elävän musiikin kokonaisarvon syntymistä.¹⁵

ENITEN LIPPUTULOJA KERÄNNEET TAPAHTUMAT 2014

1. Ruisrock (Turku, Ruissalo)
2. Pori Jazz (Pori, Kirjurinluoto)
3. Cheek / 2 keikkaa (Helsinki, Olympiastadion)
4. Flow (Helsinki, Suvilahti)
5. Sonisphere (Helsinki, Hietaniemi)
6. Weekend (Helsinki, Kyläsaari)
7. Ilosaarirock (Joensuu, Laulurinne)
8. Robbie Williams (Helsinki, Hartwall Arena)
9. Qstock (Oulu, Kuusisaari & Raatinsaari)
10. Vain elämää / 2 keikkaa (Helsinki, Hartwall Arena)

Lähde: Teosto, vuosikertomus 2014

Julkinen sektori

Julkisen sektorin taloudellinen rooli Suomen kulttuurialoilla on merkittävä varsin yleisen euroopalaisen mallin mukaisesti. Opetus- ja kulttuuriministeriön linjauksen mukaisesti kulttuuripolitiikan toimiala kattaa kansalliset kulttuuri- ja taidelaitokset, kuten valtionosuutta ja -avustusta saavat museot, teatterit ja orkesterit, kuntien kulttuuritoiminnan, valtionavustuksilla rahoitettavan järjestö-, yhdistys- ja kansalaistoiminnan sekä kulttuuriviennin. Ministeriö määrittää kulttuuripolitiikan tavoitteiden toteutustoimenpiteiksi erilaiset ohjelmat, hankkeet, hallinnon alan ohjauksen ja toiminnan rahoituksen.¹⁶

Suomalainen julkinen taiteen rahoitus- ja tukijärjestelmä muodostuu vero- ja veikkausvoittovaroista. Musiikin alalla julkinen rahoitus kohdistuu merkittävimmin klassiseen musiikkiin, josta suurimpina tuen saajina ovat sinfonia-orkesterit ja Kansallisooppera. Veikkausvoittovarat muodostavat huomattavan osan OKM:n taiteelle ja kulttuurille osoittamista määrärahoista. Sen roolia on käsitelty yksityiskohtaisemmin kohdassa ”Veikkausvoittovarat taiteen ja kulttuurin rahoitusmuotona”.

14 Teosto, vuosikertomus ja tilinpäätös 2014, musiikin käyttö.

15 Ks. myös Musiikkialan talous Suomessa 2011; 2012.

16 Opetus- ja kulttuuriministeriön rooli kulttuuripolitiikassa.

Suomen Sinfoniaorkesterit ry (SUOSIO) toimii suomalaisten ammattisinfonia- ja kamariorkesterien edunvalvontajärjestönä tilastoiden kolmenkymmenen jäsenorkesterinsa taloudellisia ja toiminnallisia avainlukuja. Orkesterikentän kokonaisrahoitus vuonna 2014 oli 81,9 miljoonaa euroa, joka jatkoi kasvua vuoteen 2013 nähden (78,1 milj. euroa). Orkesterikentän talouden pääpaino oli julkisessa rahoituksessa, joka jakautui kunnalliseen (50 %) ja valtion (26 %) rahoitukseen menoerien kohdistuessa valtaosaltaan henkilöstökuluihin (76 %). Omien tulojen osuus orkesterikentän rahoitusrakenteessa vuonna 2014 oli 13 % (10,6 milj. euroa) säilyen prosentuaalisesti vuoden 2013 tasolla. Orkestereiden tuloista 80 % muodostui esitystoiminnasta, jotka Suosio ry:n raportoimina tavoittivat noin 1,2 milj. kuulijaa.¹⁷

Kansallisoopperan kokonaisrahoitus sen sijaan hieman laski vuoden 2013 tapaan ja oli vuonna 2014 noin 53,9 miljoonaa euroa. Rahoituksesta 80 % kohdistui henkilöstökuluihin (43,1 milj. euroa). Kansallisoopperan maksullisten esitysten täyttöaste oli 84 % näytäntötuottojen osuuden ollessa 8,2 miljoonaa euroa yhteensä 11,2 miljoonan euron oman toiminnan tuotoista.¹⁸

Sekä sinfoniaorkesterikentän että Kansallisoopperan menorakenteiden osalta merkillepantavaa on niiden henkilöstökuluihin suunnatut merkittävät resursoinnit ja siten työllistävä merkitys musiikkialalla. Vuonna 2014 SUOSIO ry:n jäsenorkestereissa oli 985 päätoimista muusikkovakanssia, minkä lisäksi käytettiin avustajia eripituisilla sopimuksilla, tilapäisten muusikoiden lukumäärä oli yhteensä 2 348.¹⁹ Vastaavasti Kansallisooppera työllisti samana vuonna 532 kuukausipalkkaista työntekijää, jonka lisäksi eri tehtävissä tunti- ja suoritepalkkaisina työskenteli 948 työntekijää.²⁰

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon raportoimana sen musiikkiin käyttämät rahat (57,1 milj. euroa) osoittivat tarkennettuna lukuna lähes 6 % kasvua viime vuosiin (54 milj. euroa),²¹ kun taas sotilasmusiikin osalta on hyödynnety samaa lukua kuin edellisessä selvityksessä (10,4 milj. euroa). Saman luvun käyttöön päädyttiin saatavissa olevan tiedon puutteen vuoksi. Varsin aktiivisesta tapahtuma- ja konserttitoiminnasta huolimatta²² lukujen vuotuinen päivittäminen sotilasmusiikin osalta on haasteellista.

17 Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n vuosikertomus 2014.

18 Suomen Kansallisoopperan säätiö, vuosikertomus ja tilinpäätös 2014.

19 Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n vuosikertomus 2014.

20 Suomen Kansallisoopperan säätiö, vuosikertomus ja tilinpäätös 2014; luku sisältää Suomen Kansallisoopperan ja -baletin.

21 Seurakuntien talous, yhteenveto koko kirkko 2013 ja 2014.

22 Puolustusvoimat, vuosikertomus 2014, Sotilassoittokuntien konserttikalenteri.

VEIKKAUSVOITTOVARAT TAITEEN JA KULTTUURIN RAHOITUSMUOTONA

- Veikkausvoittovarat jaetaan lyhentämättöminä kulttuurille, liikunnalle, tieteelle ja taiteelle eduskunnan säätämän jakosuhdelain mukaisesti (38,5 % taiteen edistämiseen)*
- Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee veikkausvaroilla kirjastoja, kirjallisuutta, teattereita, elokuva- ja valokuvataidetta, tanssi- ja säveltaidetta, rakennustaidetta, museo- ja perinnejärjestöjä sekä useita valtakunnallisia ja kunnallisia kulttuuritapahtumia ja muuta taide- ja kulttuuritoimintaa**
- Vuonna 2014 opetus- ja kulttuuriministeriö jakoi eteenpäin yhteensä 540 miljoonaa euroa veikkausvoittovaroja, josta taiteen osuus oli 237 milj. euroa ollen 44 % kokonaispotista. Valtioneuvosto esittää taiteen ja kulttuurin edistämiseen käytettäväksi yhteensä 458 miljoonaa euroa vuosille 2017–2019, josta veikkausvoittovarojen osuus on 233 miljoonaa euroa***
- Suurin osa Taiteen edistämiskeskuksen eri toimielinten jakamista apurahoista ja avustuksista tulee veikkausvoittovaroista****
- Talouspoliittinen ministerivaliokunta on 17.9.2015 hyväksynyt Veikkauksen, Raha-automaattiyhdistyksen (RAY) ja Fintoton rahapeli-toimintojen yhdistämisen. Uudistuksen tavoitteena on vahvistaa suomalaista rahapelien yksinoikeusjärjestelmää luomalla yksi valtion kokonaan omistama rahapeliyhtiö ja säilyttää kotimaisten rahapeliyhteisöjen yksinoikeuteen perustuva rahapelijärjestelmä myös jatkossa*****

Lähteet: * Laki raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä. ** Veikkausvoittovarat tuovat lisää iloa suomalaisille ympäri maata; edunsaajat. *** OKM:n hallinnonala valtion vuoden 2016 talousarvioesityksessä ja julkisen talouden suunnitelmassa 2017–2019 **** Taiteen edistämiskeskus. Rahoitus ja tulosohjaus. ***** Kaikkien kolmen rahapeliyhteisön rahapeli-toimintojen yhdistäminen aloitetaan. Sisäministeriö. Verkkouutinen 17.9.2015.

Äänitteiden vähittäismyynti

57,8 MILJ. EUROA (-14,1 %)

Musiikkituottajat – IFPI Finland ry on Suomessa toimivien äänitetuottajien kattojärjestö, jonka tehtävänä on kehittää suomalaisen musiikkialan toimintaedellytyksiä. Yhdistys on kansainvälisen tuottajajärjestön IFPI:n kansallinen ryhmä ja tilastoi Suomessa äänitemyyntiä.²³ Yhdistyksen jäsenyhtiöt kattavat IFPI Finland ry:n arvion mukaan noin 95 % äänitteiden kokonaismyynnistä Suomessa. Äänitemyynnin arvo on tässä selvityksessä laskettu ja esitetty aikaisempien vuosien tapaan IFPI Finland ry:n arvioiman vähittäiskaupan arvokertoimen (161 %) mukaisesti.

Äänitemyynnin vähittäismyyntiarvo supistui merkittävästi vuonna 2014. Tämä johtuu edelleen jatkuvasta fyysisten äänitteiden merkittävästä myynnin laskusta, joka on nähtävissä äänitteiden vähittäismyynnin prosentuaalisessa pudotuksessa vuoteen 2013 nähden (-14,1 %).

Merkittävä muutos vuoden 2014 osalta on, että digitaalinen myynti (29,5 milj. euroa) ohitti fyysisten äänitteiden (28,3 milj. euroa) myynnin. Digitaalisen myynnin kasvu jatkui huomattavana ja tasaisena vuoteen 2013 nähden (+22,1 %) fyysisten äänitteiden myynnin laskiessa 34,4 %.

Albumiäänitteiden myyntilukujen jakauma artistikohtaisesti kuvaa suomalaisen musiikkitalouden ominaispiirrettä: kymmenen myydyimmän albumin joukossa on ainoastaan yksi kansainvälisen artistin albumi, mikä kertoo vahvoista kotimarkkinoista. Myös IFPI Finland ry:n tuottamat tiedot ladattavista kappaleista vahvistavat tätä havaintoa, kun yli puolella listaviikoista (32) ladattiin eniten suomalaisen artistin kappaletta. Muilla listaviikoilla (20) suomalaisen artistin teos löytyi vähintään viiden ladatuimman joukosta.²⁴

23 Musiikkituottajat – IFPI Finland ry.

24 Musiikkituottajat – IFPI Finland ry.

SUOMEN 10 MYYDYINTÄ ALBUMIÄÄNITETTÄ 2014

	ESITTÄJÄ	ALBUMIN NIMI	MUSIIKKILAJI	LEVY-YHTIÖ	MYYNТИ 2014 (KPL)
1	Robin	16	Pop	Universal	47 287
2	Eri esittäjiä	Vain elämää – Kausi 3 päivä	Pop, iskelmä	Warner Music	39 604
3	Eri esittäjiä	Vain elämää – Kausi 3 ilta	Pop, iskelmä	Warner Music	39 117
4	Haloo Helsinki	Kiitos ei ole kirosana	Pop & rock	Ratas Music	30 915
5	Kaija Koo	Kuka sen opettaa	Pop & iskelmä	Warner Music	18 633
6	Cheek	Kuka muu muka – Stadion Edition	Rap & pop	Warner Music	16 381
7	Suvi Teräsniiska	Joulun Henki	Joulumusiikki	Warner Music	14 143
8	Pepe Willberg	Pepe & Saimaa	Iskelmä	KHY Suomen Musiikki	13 530
9	AC/DC	Rock Or Bust	Hevirock	Columbia	12 080
10	Jenni Vartiainen	Terra	Pop	Warner Music	11 708

Lähde: Tilastokeskus; Musiikkituottajat – IFPI Finland ry.

On huomioitava, että äänitteiden vähittäismyynnistä esitetty luku perustuu äänitteiden tukkumyynnille Suomessa. Luku ei kata esimerkiksi suorallisen siointia yrityksille tai artistien sponsorisopimuksia. Myöskään suoratuonti eli levykauppiaitten suoratuonti ulkomailta ja kuluttajien suoraan ulkomaisilta jälleenmyyjiltä ostamat fyysiset tai digitaaliset äänitteet eivät ole huomioituna esitetystä luvusta. Äänitteiden digitaalisesta myynnistä on huomioitava, että IFPI Finland ry:n mukaan esimerkiksi Spotify ei kerro tilityksissään tulojen suhdetta tilaajamaksujen ja mainosrahoitteisuuden välillä. On esitetty, että 90 % Spotifyn tuloista tulisi tilausmaksuista.²⁵

25 Ingham 2015.

UUDET SUORATOISTOPALVELUT

Musiikkialan uudet kuluttajille suunnatut merkittävät palvelut tulevat teknologiasektorin yritysiltä. Google on julkistanut Music key -palvelun, jonka kiteytetään olevan musiikkivideoiden Spotify. Googlen Youtube-palvelusta tullaan tekemään kuukausimaksullinen vaihtoehto, jossa palvelun käyttäjä voi mainosvapaasti katsoa rajoituksetta Google Playn musiikkikirjaston noin 30 miljoonaa kappaletta. Palvelua suunnitellaan erityisesti älypuhelinien käyttäjille.

Apple on ollut johtavia yhtiöitä äänitemarkkinoiden murroksessa, kun siirryttiin fyysisten äänitteiden myynnistä digitaaliseen. Yhtiön oma latauspohjainen musiikkikauppa iTunes sekä digitaalisen musiikin kuuntelulaite iPod olivat tärkeässä roolissa laillisen digitaalisen myynnin kehityksessä. Latauspohjaiset palvelut ovat sittemmin menettäneet suosiotaan suoratoistopalveluille, joissa varsinkin Spotify on nykyään käytetyin palvelu useassa maassa.

Apple julkisti kesäkuussa 2015 uuden musiikkipalvelunsa Apple Musicin. Kyseessä on suoratoistopalvelu, joka 3 kuukauden kokeilujakson jälkeen muuttuu kuukausimaksulliseksi samankaltaisella hinnoittelulla kuin Spotify. Ilmaisversiota palvelusta ei ole olemassa. Uusina palvelumuotoina Apple toi kuratoidut soittolistat sekä Beats1-radion.

Applen musiikkipalvelua on kritisoitu sen käytettävyydestä: on sanottu, ettei se ole käyttömukavuudeltaan Applen aiempien kumouksellisten menestystuotteiden tasolla. Maksullisen palvelun käytön ei uskota lisääntyvän merkittävästi ennen kuin tuotetta saadaan kehitettyä paremmaksi.

Lähteet: Palermino 2015; Gokey 2014; Free, three-month trial of Apple Music now available; The New Audio: reaching the Spotify listener in Europe; Spence 2015.

Tekijänoikeus- korvaukset

84,2 MILJ. EUROA (+2,8 %)

Tekijänoikeustuloja musiikkialan liiketoiminnassa kertyy usealta osa-alueelta kuten konserteista, radio- ja TV-soitosta, äänitteiden monistamisesta ja internetkäytöstä. Suomessa tekijänoikeustulot keräävät valtaosin Teosto ja Gramex, jotka tilittävät ne edelleen musiikkiteosten oikeudenomistajille. Suomen Musiikkikustantajat ry taas vastaa musiikkikustantajien omistamien tekijänoikeuksien tilastoinnista.

Teosto

Musiikintekijöitä ja teoksia luovia säveltäjiä, sanoittajia, sovittajia ja musiikkikustantajia edustava Teosto ry kerää ja tilittää tekijöille ja kustantajille korvaukset heidän musiikkinsa julkisesta tallentamisesta ja esittämisestä esimerkiksi televisiossa, radiossa, konserteissa ja tapahtumissa sekä muissa musiikin käyttöyhteyksissä. Musiikin käyttäjiltä, kuten radio-yhtiöiltä, konserttijärjestäjiltä ja Spotifyn kaltaisilta online-palveluilta kerättyjen korvausten lisäksi Teosto kerää koko luovan alan puolesta yksityisen kopioinnin hyvitysmaksua opetus- ja kulttuuriministeriön valitsemiin jakokohteisiin.

Teoston kotimaasta keräämät musiikinkäytön korvaukset vuonna 2014 olivat 51,9 miljoonaa euroa. Lisäksi ulkomaisilta sisarjärjestöiltä ja yhteis-pohjoismaiselta NCB:ltä tuloutui esitys- ja tallennuskorvauksia Teoston kautta tilitettäväksi 8,2 miljoonaa euroa.²⁶

26 Teosto, vuosikertomus ja tilinpäätös 2014, luvut 2014.

Gramex

Muusikkojen ja musiikkituottajien tekijänoikeusjärjestö Gramex kerää muusikko- ja tuottajakorvaukset musiikkiteoksia hyödyntävien tallenteiden julkisesta esittämisestä esimerkiksi radiossa, TV:ssä ja tapahtumissa. Yhdistys tilittää korvaukset eteenpäin tallenteilla esiintyville muusikoille sekä äänitteiden tuottajille eli useimmiten levy-yhtiöille.

Vuosi 2014 oli Gramexin osalta hyvä ja korvauksia kerättiin aikaisempaa enemmän. Gramex keräsi vuodelta 2014 korvauksia yhteensä 20,5 miljoonaa euroa keräysmäärän kasvaessa prosentuaalisesti 10 % verrattuna vuoteen 2013 (18,7 milj. euroa). Suurimmat korvauserät tulivat äänitemusiikin julkisen esittämisen esitys- ja tallennuskorvauksista (9,5 milj. euroa) sekä medialisensoinnista (yhteensä 9,4 milj. euroa), johon sisältyy äänitteiden esittäminen radiossa ja tv:ssä (7,7 milj. euroa) sekä verkkokäyttö ja tallentaminen (1,7 milj. euroa). Loput korvauserät kertyivät ulkomaisista korvauksista sekä hyvitysmaksuista.²⁷

Musiikkikustantajat

Musiikkikustantajat omistavat teoskatalogeja ja saavat osan säveltäjien ja sanoitajien tekijänoikeuskorvauksista tätä kautta. Vaikka Teosto lisensoi suomalaista musiikkia valtaosin eri käyttötarkoituksiin ja vastaa siten käytön korvausten keräyksestä, on kuitenkin osa-alueita, joilla musiikin tekijät tai heidän edustajansa lisensoivat teoksensa suoraan käyttäjän kanssa. Tällaisia käyttöalueita ovat mm. internetkäyttö tai audiovisuaaliset esitykset (synkronointi) esimerkiksi elokuvissa, tv-sarjoissa, mainoksissa tai peleissä. Useimmiten korvaus synkronisoinnista on kertaluontoinen, jonka lisäksi lopputuotosta esittävät kanavat maksavat julkisesta esityksestä esityskorvauksia. Kun oikeudenomistajat laskuttavat käytön suoraan, puhutaan suoraliensoinnista kategorian sisältäessä myös tiettyyn tarkoitukseen varta vasten sävelletyn musiikin eli tilausmusiikin.²⁸

Tätä suoraliensointia ja siitä saatavia korvauksia tilastoi Suomen Musiikkikustantajat ry. Yhdistys edustaa valtaosaa keskeisistä, musiikkikustannusta päätoimintanaan harjoittamista suomalaisista kustantajista²⁹, joka on yhdistyksen oman arvion mukaan noin 80 % toimijoista

Vuonna 2014 musiikkikustantajien liikevaihto oli 5,1 miljoonaa euroa, jossa on laskua lähes 8 % vuoteen 2013 verrattuna.

Tekijänoikeuksien kokonaiskertymässä on huomioitu Teoston/NCB:n ja musiikkikustantajien välinen arvioitu tulonsiirto, ja vastaava arvio on otettu huomioon myös vuoden 2013 osalta.

27 Gramex vuosikertomus 2014.

28 Ks. Musiikkialan talous 2011, 2012; Tolppanen, 2014b, s. 25.

29 Ks. Suomen musiikkikustantajat, yhdistys.

MUUTOSTEKIJÖITÄ TEKIJÄNOIKEUKSIEN HYVITYSJÄRJESTELMÄSSÄ

MUUTOS HYVITYSMAKSUISSA (NK. ”KASETTIMAKSU”): Hyvitysmaksujärjestelmä on uudistettu turvaamaan alan toiminnan taloudelliset edellytykset nopean teknologisen kehityksen olosuhteissa. Tulevaisuudessa hyvitysmaksuosuudet tulevat valtion budjettivaroista. Pitkän valmistelun jälkeen tavoitteena on ollut järjestelmä, joka olisi nykyistä paremmin ennakoitavissa, takaisi reilun hyvityksen tason tekijöille, turvaisi kaupan ja työpaikkojen säilymistä Suomessa ja olisi hallinnollisesti mahdollisimman kevyt.* Esimerkiksi Suomen musiikkikustantajat ry näkee, että muutos tulee jopa kaksinkertaistamaan hyvitysmaksutulot.

YHDISTYMISSKEHITYSTÄ TEKIJÄNOIKEUKSIEN KERÄYKSESSÄ: Teoston ja Gramexin yhteisyritys GT Musiikkiluvat Oy (GTM) vastaa tulevaisuudessa tekijänoikeusjärjestöjen taustamusiikki- ja tapahtumalupien myynnistä, markkinoinnista, laskutuksesta ja asiakaspalvelusta. Musiikin käyttöä radiossa, televisiossa, internetissä ja av-tuotannoissa koskevien lupien hallinnointi ei siirry GTM:lle. Luvat näihin tarkoituksiin hankitaan jatkossakin suoraan Teostosta ja Gramexista.**

TÄSMENNYSTÄ TARKASTELUAJANJAKSON TEKIJÄNOIKEUSTULOIHIN: Korkeimman oikeuden ennakkoratkaisun (9.3.2015; Helsingin hovioikeuden tuomio 5.3.2013) mukaisesti Arctecho Oü ja Verkkokauppa.com Oyj veloitetaan maksamaan hyvitysmaksun laiminlyönnistä johtuvana korvauksena yhteisvastuullisesti 3 500 000 euroa viivästyskorkeineen 1.11.2011 lukien.***

Lähteet: * Hyvitysmaksujärjestelmä uudistuu vuonna 2013. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Tiedote 15.12.2011. ** GT Musiikkiluvat. *** Korkein oikeus: Verkkokauppa.com vastuussa hyvitysmaksun laiminlyönnin miljoonakorvauksista. Teosto. Tiedote 9.3.2015.

Apurahat ja avustukset

24,7 MILJ. EUROA (+1,6 %)

Musiikille jaetaan vuosittain apurahoja ja avustuksia useiden julkisten ja yksityisten tahojen myöntämänä, joista Taiteen Edistämiskeskus (Taike) toimii merkittävimpänä julkisten määrärahojen jakajana Opetus- ja kulttuuriministeriön lisäksi. Valtion myöntämässä apurahoissa ja avustuksissa veikkausvoittovaroilla on merkittävä rooli. Esimerkiksi valtaosa Taiken eri toimielinten jakamista apurahoista ja avustuksista tulevat Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista ja ne jaetaan eri käyttötarkoituksiin OKM:n vuosittaisella päätöksellä. Vastaavasti valtion taiteilija-apurahojen määräraha tulee OKM:n budjettivaroista.³⁰ Yksityiset säätiöt taas jakavat apurahoitusta lahjoituksiin ja sijoituksiin pohjautuvasta säätiön omaisuudesta.

Vuonna 2014 julkiset ja yksityiset tahot jakoivat apurahoja musiikin taiteen-alalle yhteensä 24,7 miljoonaa euroa. On syytä huomata, että tässä selvityksessä apurahoja ja avustuksia tarkasteltiin aikaisempia selvityksiä yksityiskohtaisemmin ja ne päivitettiin tässä selvityksessä myös vuoden 2013 osalta. Yksityisten säätiöiden apurahamyönnot otettiin huomioon reaalitylukuna (8,6 milj. euroa) ja OKM:n tuissa lukuun lisättiin ministeriön valtakunnallisille tapahtumille ja festivaaleille myönnettyt tuet (2,9 milj. euroa). Näiden lukujen lisäys vuoden 2012 selvitykseen nähden on arvoltaan yhteensä noin 6,6 miljoonaa euroa, mikä osaltaan kertoo myös kyseisten lukujen yksityiskohtaisemman käsittelyn tärkeydestä.

Valtion apurahat (Taike ja OKM) muodostivat kokonaisluvusta merkittävimmän osan eli 9,8 miljoonaa euroa. Luku osoittaa noin 2,5 miljoonan euron kasvua esimerkiksi vuoteen 2012 perustuen valtaosin juuri mainittuun tapahtumien ja festivaalien avustusten huomioimiseen osana apurahoja. Julkiselta sektorilta tulevat lisäksi kuntien avustukset, jotka on tarkan tiedon puuttuessa arvioitu aikaisempien selvitysten tapaan³¹ noin 4 miljoonaan euroon.

30 Taiteen edistämiskeskus. Rahoitus ja tulohajaus.

31 Musiikkialan talous 2011, 2012, 2013.

Yksityiset säätiöt jakavat myös apurahoja ja stipendejä. Aikaisemmista selvityksistä poiketen tässä selvityksessä hyödynnettiin Tilastokeskuksen varsin yksityiskohtaista raportointia kuuden suurimman säätiön³² musiikille osoitetuista apurahamyönnoistä viime vuosien ajalta.³³ Yksityisten säätiöiden apurahamyönnot musiikin taiteenalalle vuonna 2014 olivat 8,5 miljoonaa euroa. Vuoden 2013 Musiikkialan kokonaisarvoon tehtiin korjaus pitkittäisseurannan mahdollistamiseksi. Tämä huomioitiin myös apurahojen prosentuaalisessa muutoksessa vuoden 2013 (8,3 milj. euroa) osalta. Toisena huomiona apurahojen osalta on Koneen säätiön pyrkimys tukea monialaisia hankkeita. Näin ollen Koneen säätiön apurahamyönnot on otettu huomioon niiden hakemusten osalta, joissa musiikki on ollut pääalana.

Musiikin edistämissäätiöltä (MES; edeltäjät ESEK ja LUSES) musiikkialan toimijoille on vuonna 2014 jaettu 2,4 miljoonaa euroa, joka on huomioitu aikaisempien vuosien tapaan apurahojen kokonaismäärässä. Nämä avustukset on rahoitettu musiikkialan sisältä pääosin ulkomaisista esityskorvauksista, yksityisen kopioinnin hyvitysmaksuista ja lahjoituksista (Gramex ja Teosto) tulevilla rahavirroilla. Niitä ei siten lasketa musiikkialan kokonaisarvoon, vaan ne huomioidaan alan sisäisenä rahanvaihtona.

Lähivuosina MESin taloudellinen tausta on muuttumassa – ja on osin jo muuttunut. Merkittävänä tekijänä on tulevaisuudessa esimerkiksi hyvitysmaksuosuuksien sisältyminen valtiolta tuleviin budjettivaroihin. Toisaalta jatkossa MES painottaa vahvasti myös uusien taloudellisten resurssien hankintaan tähdäten uutta luovaan rooliin resurssien ja toiminnan generoijana ja mahdollistajana.³⁴

32 Svenska kulturfonden, Suomen Kulttuurirahasto (sisältää myös maakuntarahastot), Jenny ja Antti Wihurin rahasto, Föreningen Konstsamfundet rf., Alfred Kordelinin yleinen edistys- ja sivistysrahasto, Koneen Säätiö.

33 Tilastokeskus. Suurimpien taidetta ja kulttuuria tukevien säätiöiden apurahat taiteelle ja kulttuurille.

34 Musiikin edistämissäätiö (MES), toimintakertomus 2014.

OKM:N JAKAMA AVUSTUS TAPAHTUMILLE JA FESTIVAALEILLE

OKM jakoi valtakunnallisille taide- ja kulttuuritapahtumille avustuksia 4,98 miljoonaa euroa vuonna 2014 taiteen edistämiseen osoitetuista veikkausvoittovaroista määrärahan ollessa noin 3 % edellistä vuotta pienempi. OKM tiedotti laskun johtuneen veikkausvoittovaroihin kohdistuneesta leikkauksesta. Suurimmat avustuksen saajat olivat Savonlinnan Oopperajuhlat, Tampereen Teatterikesä, Helsingin juhlatiimat, Kuhmon Kamari-musiikki, Kuopio Tanssi ja Soi, Kaustinen Folk Music Festival ja Pori Jazz Festival. OKM tekee avustuspäätökset kuultuaan Taiteen edistämiskeskusta ja valtion taidetoimikuntia.*

Selvitystyön aikana huomioitiin, että OKM:n tapahtumille ja festivaaleille myöntämien avustusten jaottelu eriteltävien taidesisältöjen osalta on haasteellista. Tässä selvityksessä hyödynnettiin syksyllä 2015 ilmestyvän Cuporen selvityksen ”Festivaalit valtion kulttuuripolitiikassa – Kulttuuritapahtumien ja kulttuuritapahtumatuen vaikutukset ja vaikuttavuus”** musiikkifestivaalijaottelua, jotta avustummäärien pitkäaikainen seurattavuus olisi mahdollista tulevaisuudessa. Cuporen OKM:ltä saatujen tietojen mukaan laadittua koontia on lisäksi täydennetty kahdella monitaidefestivaalilla, Helsingin Juhlaviikoilla ja Jyväskylän Kesä -tapahtumalla. Avustummääriä on siis tarkasteltu yhteensä 84 festivaalin osalta. Helsingin Juhlaviikot ja Jyväskylän Kesä on laskettu OKM:n tukea saavien musiikkifestivaalien joukkoon tässä selvityksessä vahvan musiikkisisältöisen painotuksen vuoksi.***

Lähteet: *Valtakunnallisille taide- ja kulttuuritapahtumille avustuksia lähes viisi miljoonaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Tiedote 25.04.2014. **Herranen & Karttunen, tulossa. *** Helsingin Juhlaviikot; Jyväskylän Kesä.

Koulutus

270 MILJOONAA EUROAA

Suomessa musiikkikoulutus on erittäin laaja-alaista ja keskeinen osa kentän toimintaa. Eri koulutustasoilla tapahtuva opetus muodostaa noin kolmannuksen musiikkialan ydinklusterin kokonaisarvosta. Vaikka koulutuksen arvo ei olekaan suoraan osa musiikkitoimialan ytimen mitattavaa liikevaihtoa, on sen rooli alan tulonmuodostuksessa merkittävä – ei ainoastaan opetukseen suunnattujen julkisten taloudellisten resurssien myötä, vaan myös työllistettyvyytenä ja siten tulonmuodostuksena opetusta antaville musiikkialan ammatillisille. Opetus on laajasti hajautettua valtakunnallisesti tarjonnan kattaessa peruskouluissa ja lukioissa annettavan perusopetuksen lisäksi varhaisiän musiikkikasvatuksen (musiikkileikkikoulu) sekä osaltaan esimerkiksi musiikkikouluissa annettavan taiteen perusopetuksen. Koulutustarjonta mahdollistaa lisäksi toisen asteen ammatillisen koulutuksen sekä ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa tarjottavan korkea-asteen koulutuksen aina tohtoriopintoihin asti.

Kuvattu laaja-alaisuus tekee lukujen yksityiskohtaisesta keräämisestä erittäin työlää prosessin.³⁵ Lisäksi on huomioitava, että vuosittaisia lukuja ei ole kaikilta osin saatavissa. Musiikkikoulutuksen rahavirrat ovat viime vuosina olleet laajassa mittakaavassa vakaita. Selvityksessä on siten päädytty noudattamaan edelleen aikaisempien selvitysten tapaan arviolukua 270 miljoonaa euroa. Käytetty tieto perustuu Tilastokeskuksen tutkijan Aku Alasen vuonna 2012 tekemään arvioon musiikkialan koulutuksen arvosta vuonna 2011.³⁶

Merkille pantavaa kuitenkin on, että erityisesti musiikin korkea-asteen koulutuksen aloituspaikkoihin suuntautuu huomattavia supistamispaineita hiljattain julkaistun OKM:n tulevaisuuden tutkintotavoitteita määrittelevän työryhmämuistion mukaisesti.³⁷ Tässä selvityksessä on kuitenkin pitäydytty aiemmin käytetyssä arvon määrittäessä, koska Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiön Cuporen ”Taidealojen korkeakoulutus Suomessa” -selvityksen mukaan koulutuspaikkojen vähennykset, ja siten niiden vaikutukset musiikin koulutuksen arvoon, on arvioitu konkretisoituvan noin vuodesta 2017 alkaen.³⁸

35 Tilastokeskus tiedonanto.

36 Alanen 2009; 2012.

37 Suomi osaamisen kasvu-uralle. Ehdotus tutkintotavoitteista 2020-luvulle.

38 Rautiainen & Roiha 2015.

KOULUTUKSEN MUUTTUVIA PAINOPISTEITÄ

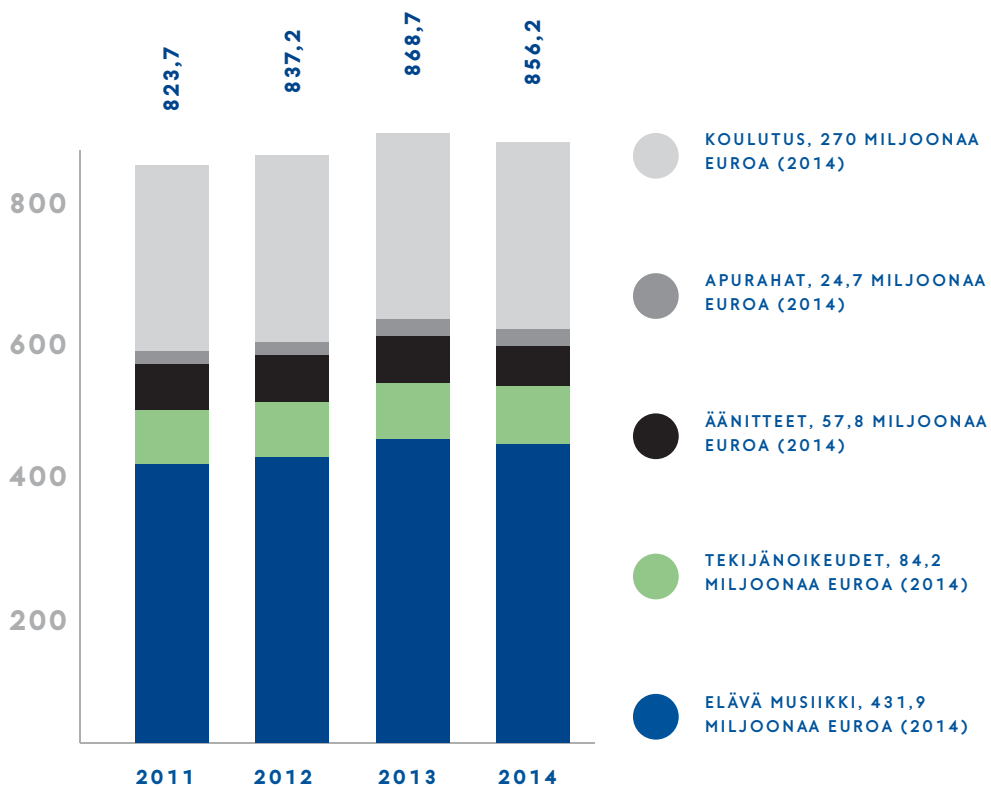
Opetus- ja kulttuuriministeriö on esittänyt kesällä 2015 julkaistussa ”Suomi osaamisen kasvu-uralle. Ehdotus tutkintotavoitteista 2020-luvulle” -selvityksessä leikkauksia kulttuurialojen ammatilliseen ja korkeanasteen koulutuspaikkoihin. Musiikkialan koulutusta on käsitelty osana tätä keskustelua.

Ministeriö suuntaa koulutuksen kehittämistavoitteita monialaiseen ja monitieteiseen kouluttautumiseen ja korostaa valinnan mahdollisuuksia eri opintoalojen, koulutusalojen ja -asteiden välillä. Esityksessä painotetaan korkeaa arvonlisää tuottavien osaamisintensiivisten vientituotteiden ja -palveluiden kehittämistä, digitaalisen osaamisen lisäämistä sekä luovan talouden edellytysten parantamista ja määrittellään keskeiseksi osaamistarpeeksi asiakaslähtöisyyteen ja asiakassegmentointiin liittyvä osaaminen.

Esityksessä nähdään Suomen elinkeinorakenteen kasvupotentiaaleina korkeaa arvonlisää tuottavat teollisuuden palveluvientialat, uudet osaamisintensiiviset paikasta riippumattomat ja skaalautuvat palvelut, kuten esimerkiksi luovat alat ja elämysklusteri. Esityksessä huomioidaan, että osaamisen laadun näkökulmasta on tärkeää, että monialaisessa osaamisessakin on riittävät, syvälliset perustiedot ilmiökentästä, jonka varaan monialaisuutta rakennetaan.

Lähde: Suomi osaamisen kasvu-uralle. Ehdotus tutkintotavoitteista 2020-luvulle.

KUVIO 2. MUSIIKKIALAN ARVO 2011-2014 (MILJOONAA EUROA)

Yhteenveto ja pohdinta

Selvityksen tavoitteena oli arvioida musiikkialan taloutta Suomessa vuonna 2014 ja esittää toimialan rahallista arvoa kuvaava kokonaisarvio. Nyt esitettyä arvioita on verrattu aikaisempiin, vuosina 2011–2013 Musiikkialan talous Suomessa -selvityksissä saatuihin lukuihin (kuvio 2, s. 26). Tiedonkeruu- ja laskentamenetelmiltään selvitys tehtiin pääosin noudattamalla vuodesta 2011 saakka käytettyä mallia vahvistaen alan kehityksen pitkäaikaisseurantaa ja mahdollistaen alalla tapahtuvien muutosten analysointi.

Muutoksina aikaisempiin selvityksiin nähden tietojen keruuta tarkennettiin (esimerkiksi apurahat ja avustukset) sekä huomioitiin muutokset lukujen keruumenetelmissä (esimerkiksi Teoston elävän musiikin tariffimuutokset). Lisäksi julkaisussa nostettiin esiin esimerkkejä sekä lainsäädännöstä että laskenta-perusteista juontuvista muutoksista, joiden katsottiin vaikuttavan osittain jo tässä selvityksessä sekä tulevaisuudessa Suomen musiikkitalouden kokonaisarvon määrittämiseen. Näistä olennaisimpina esitettiin havainnot veikkausvoittovaroja sekä tekijäoikeuksien hyvitysjärjestelmää koskevista organisaatiomuutoksista sekä huomio koulutuksen muuttuvista painopisteistä.

Selvityksessä keskityttiin edelleen ainoastaan musiikkialan ytimeen eli nk. suppeaan klusteriin, joka koostuu kolmesta keskeisestä sektorista: elävä musiikki, tekijänoikeuskorvaukset sekä äänitteiden vähittäismyynti. Tutkimusrajauksen myötä kerrannaisvaikutukset kauppojen myyntiin rajattiin ulkopuolelle, kun taas arvio koulutuksen rahallisesta arvosta sisällytettiin kokonaisarvioon³⁹ esimerkiksi Ruotsin musiikkialan talouden raportoinnista poiketen. Perusteena koulutuksen sisällyttämisestä on huomio koulutuksen taloudellisesti suuresta merkityksestä alalla sekä sen laajasta vaikutuksesta suppean klusterin eri sektoreilla.

Suomen musiikkialan talouden kooksi vuonna 2014 arvioitiin 856,2 miljoonaa euroa. Elävä musiikki muodosti edelleen merkittävimmän osuuden suomalaisen musiikkialan kokonaistaloudesta ollen puolet alan kokonaisarvosta. 2010-luvun alusta asti jatkuneen vahvan noususuhdanteen jälkeen elävän musiikin osuus kääntyi lievään laskuun (–1,6 %) säilyen kuitenkin noin 5,7 prosenttia suurempana kuin vuonna 2012. Nyt esitettyssä arviossa voidaan havaita yksittäisten stadionluokan konserttien vaikutukset elävän musiikin arvon muodostumiseen. Toisaalta Teoston raportoiman noin kuuden prosentin

39 Musiikkialan talous Suomessa 2011, 2012, 2013.

lasku tapahtumien ja keikkojen lukumäärissä voidaan myös nähdä vaikuttavan elävän musiikin hienoiseen taantumaa vuonna 2014.

Aikaisempiin vuosiin nähden huomionarvoisin muutos liittyi äänitemyynnin merkittävään laskuun (–14,1 %) ja myynnin jakauman murrokseen fyysisten ja digitaalisen myynnin osalta. Vuonna 2014 fyysisten äänitteiden myynnin arvo jäi digitaalista myyntiä vähäisemmäksi, äänitteiden vähittäismyynnin ollessa edelleen lähes 7 % alan kokonaisarvosta. Digitaalisen myynnin kasvu fyysisiä äänitteitä merkittävämmäksi musiikin jakelumuodoksi on ilmiönä globaali, ja muista Pohjoismaista Ruotsi ja Norja ovat raportoineet vastaavan jakauman markkinoissaan jo vuonna 2011.⁴⁰ Laajempi IFPI:n sekä kansainvälisten että kansallisten tietojen seuranta 2010-luvulla osoittaa, että fyysiset äänitteet ovat menettäneet asemaansa ensin digitaalisesti myytävillä tuotteilla ja sittemmin suoratoistopalveluille.⁴¹ Kehityksessä on huomioitavaa, että suoratoistopalveluiden suosio jatkaa erittäin vahvaa kasvua myös Suomessa muiden Pohjoismaiden tapaan, kun esimerkiksi alkuvuoden 2015 tilastot osoittavat digitaalisen osuuden olevan nyt 71 % myynneistä ollen prosentuaaliselta tasoltaan Norjan ja Ruotsin kaltaisia (2013).

Selvityksessä tarkasteltiin nyt ensimmäistä kertaa yksityiskohtaisemmin musiikin alalle myönnettyjä apurahoja ja avustuksia. Yksityisten säätiöiden osalta nojattiin Tilastokeskuksen keräämään tilastointiin, joka kattoi kuusi merkittävintä säätiötä.⁴² Lisäksi selvityksessä huomioitiin OKM:n valtakunnallisille musiikkialan tapahtumille ja festivaaleille myönnetyt avustukset ensimmäistä kertaa osana musiikkialan tulonmuodostusta. Kun luvut tarkistettiin myös vuoden 2013 osalta, apurahat ja avustukset kasvoivat vuonna 2014 noin 1,5 %. Kuuden suurimman yksityisen säätiön vuoden 2014 apurahojen myöntötasojen vertailu vuoteen 2013 nähden osoitti jonkinasteista, mutta ei merkittävää vaihtelua musiikkialalle myönnettyissä rahoituksissa, eron ollessa kuuden suurimman säätiön kohdalla yhteensä noin 350 000 euroa. Vastaavasti OKM:n myöntämät tapahtuma- ja festivaaliavustukset ovat kokonaisuudessaan olleet noin 5 milj. euroa ja musiikille osoitettu avustussumma on ollut tästä viime vuosien ajan noin 50 %.⁴³ Musiikkialan kokonaistalouden täydentäminen näillä luvuilla on arvoltaan yhteensä noin 6,6 miljoonaa euroa vuoteen 2012 nähden. Vaikka arvo sinänsä ei ole merkittävä kokonaistalouteen suhteutettuna, sen huomioiminen nähtiin valmistelutyössä merkityksellisenä apurahojen ja avustusten pitkäjäsenyksen näkökulmasta osana musiikille osoitetuista rahavirroista.

Mielenkiintoisena yksityiskohtana apurahoja ja avustuksia tarkasteltaessa nousi esiin yksityisten säätiöiden yllättävän merkittävä rooli musiikin tukijana esimerkiksi valtion ja Taiteen edistämiskeskuksen myöntämiin apurahiin nähden. Kuuden merkittävimmän yksityisen säätiön myöntämä apurahoitus

40 Portnoff & Nielsén 2012; Meyhoff ym. 2014.

41 Musiikkituottajat – IFPI Finland ry; Digital Music Report 2015.

42 Tilastokeskus. Suurimpien taidetta ja kulttuuria tukevien säätiöiden apurahat taiteelle ja kulttuurille.

43 Ks. Herranen & Karttunen, tulossa.

ÄÄNITEMARKKINOIDEN KEHITYS Pohjoismaissa

Ruotsissa äänitemarkkinoiden kehitys jatkui vakaana vuonna 2014. Kokonaismyynti laski hieman (0,4 %) eli 987 miljoonaan kruunuun. Digitaalisen myynnin kokonaisosuus markkinoista oli peräti 83,8 % ja pelkästään suoratoistopalveluiden osuus oli 79 % – kenties korkein osuus maailmassa. Vuodessa suoratoistopalveluille kertyi kasvua 10,8 %. Fyysisten äänitteiden myynti laski vuoden aikana 33,8 % ja oli arvoltaan enää 152 miljoonaa kruunua eli 15,4 % kokonaismarkkinoista. Ruotsin Ifpin toiminnanjohtaja Ludvig Wernerin mukaan vuonna 2015 odotetaan positiivista kehitystä suoratoistopalveluiden käytön kasvun myötä.*

Tanskassa tilanne on samankaltainen. Tanskan Ifpin johtaja Jacob Plesner Mathiansen toteaa, että suoratoistopalvelut pitävät yllä markkinoiden kasvua, mutta kuluttajat ostavat myös edelleen CD-levyjä ja lataavat musiikkia. Tanskassa vuoden 2015 alkupuolella digitaalinen myynti oli 88 % kokonaismarkkinoista ja suoratoistopalveluiden osuus oli 72,5 %.**

Suomi ei ole muiden Pohjoismaiden tapaan ollut edelläkävijä siirryttäessä fyysistä myynneistä digitaalisiin. Suomessa digitaalinen myynti ohitti fyysisen vasta vuonna 2014. Toisaalta muissa Pohjoismaissa digitaalisen myynnin kasvu on pystynyt korvaamaan fyysisten myynnin rahallisen pudotuksen, kun taas Suomessa kokonaismyynti laski vuonna 2014 14,1 %. Suomen poikkeava tilanne saattaa selittyä vahvoilla kotimarkkinoilla, joissa fyysisen myynnin osuus on ollut merkittävä, sekä tiettyjen musiikkityylien muita Pohjoismaita suuremmalla suosiolla. Ifpin Tommi Kyyrä on todennut metallimusiikin yhtyeiden levymyynnin olevan edelleen valtaosin fyysistä, kun taas suoratoistopalveluiden tilastot osoittavat hip hop -musiikin olevan erityisen suosittua niissä.

Lähteet: *Ifpi Sverige. Musikförsäljningsstatistik helåret 2014. ** Hanley 2015.

musiikkiin osoittautui yksityiskohtaisemman tarkastellun myötä kokoluokaltaan lähes samantasoiseksi valtion tuen ollessa noin miljoonan yksityisten säätiöiden tukea suurempi.

Edellä esitetyn Suomen musiikkialan kokonaistalouden avainluvut osoittavat sen rakentuvan edelleen vahvasti elävän musiikin rahavirtoihin ollen siten riippuvainen aktiivisesta kävijäkunnasta järjestetyissä tapahtumissa ja konserteissa. Lipputulosten kerryttäjinä keskeisessä asemassa ovat edelleen yksityisen sektorin isot konsertit ja festivaalit.⁴⁴ Äänitteiden osalta vuoden 2014 luvut vastaavasti osoittavat, että suomalainen musiikkiala on kokenut rakennemuutoksen. Tämä näkyy erityisesti musiikin jakelun digitalisoinnissa ja kuluttajakäyttäytymisessä, joka on ilmiönä globaali. Huomionarvoista on, että esitetty elävän

44 Ks. infolaatikko s. 12, ks. myös Musiikkialan talous 2011.

musiikin ja äänitemyynnin lasku Suomessa ei vuonna 2014 näkynyt tekijänoikeuskorvauksissa: tekijänoikeustuloissa oli kasvua vuoteen 2013 nähden 2,8 %.

On siis selvää, että musiikin ja äänen käyttö tulee jatkossa monipuolistumaan entisestään esimerkiksi uusien käyttöympäristöjen ja käyttöliittymien muuttaessa musiikinkuluttamisen kanavia ja mahdollistaen siten kasvu-edellytyksiä vahvan elävän musiikin kentän rinnalla Suomessa. Esimerkiksi Isossa-Britanniassa tässä keskustelussa painotetaan investointien merkitystä uusien artistien esiin nostamiseksi sekä toisaalta tekijänoikeustulojen tärkeyttä musiikkiteollisuuden uudistuvissa tularakenteissa.⁴⁵ Näin ollen teknologian ja digitalisaation kehitys vaatii entistä enemmän uutta ja korkeatasoista sisältöä ja sisällöntuottajia. Lisäksi kehityksessä korostuu toimintaan investoijien rooli, jotka kykenevät ketterään ja monipuoliseen toimintaan mahdollistaen kappaleiden ja lahjakkaiden artistien esiin nousemisen yhä laajemmin.⁴⁶ Tämä koskee musiikkiteollisuuden ohella entistä vahvemmin myös luovia aloja ja elämysteollisuutta.

Tässä kehityksessä tekijänoikeustoiminnan tarkastelu ja kehittäminen nousevat avainasemaan tulovirtojen suuntaamiseksi suomalaisen musiikki-alan taloutta vahvistavaksi resurssiksi.⁴⁷ Tämä kansainvälinen potentiaali on nähtävissä, kun verrataan esimerkiksi Suomen ja Ruotsin tekijänoikeustuloja toisiinsa. Ruotsissa musiikkiala on ollut useiden vuosien ajan taloudellinen menestystarina, jonka kasvu on jatkunut vahvassa noususuhdanteessa edelleen (vuonna 2013 kasvu + 10 %).⁴⁸ Eräänä jatkuvan kasvun esimerkkinä on syytä huomioida ammattimaisten säveltäjien ja lauluntekijöiden merkittävä rooli tekijänoikeustulojen muodostuksessa, joka on ollut viime vuosina Ruotsissa vahvassa nousujohteessa esimerkiksi vuoden 2013 lukujen valossa (tekijänoikeuksien kasvu 6 %).⁴⁹

Tämän vertailun valossa panostus alan kansainvälistymiseen kannattaa. Se edellyttää myös koulutuksellisia resursseja ja koulutuksen kohdentamista entistä painokkaammin, etenkin kun huomioidaan musiikin koulutuksen merkittävä asema osana ydinklusteria. Teosliiketoiminnan luonne on lähtökohtaisesti kansainvälinen, ja digitaalisuus mahdollistaa jo teosten kirjoitusvaiheessa kansainvälisen ulottuvuuden. Musiikkiteosten hyödyntäminen ja tekijänoikeustulojen lisääminen on mahdollista välittäjäportaana entistä aktiivisemmalta suuntautumisella kansainvälisille markkinoille. Käytännössä tämä tarkoittaa musiikkiteoksien arvon uudelleen arviointia teoksina ja tekijänoikeuksina sekä verkostomaisessa toimintaympäristössä tuotettavana palveluliiketoimintana. Tämä entistä monipuolisempi tuotekehitystyö edellyttää niin kutsutun välittäjäportaana ajankohtaisen ja tulevaisuuteen tähtäävän tietotaidon lisäämistä musiikin substanssiymmärryksen ollessa kehittämistoimien ydin.⁵⁰

45 Measuring Music. September 2014.

46 Ks. myös Measuring Music. September 2014.

47 Ks. myös Digital Music Report 2015.

48 Musiksverige 2014

49 Musiksverige 2014; ks. myös Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå (STIM), Annual Report 2014

50 Vrt. myös Suomi osaamisen kasvu-uralle Ehdotus tutkintotavoitteista 2020-luvulle.

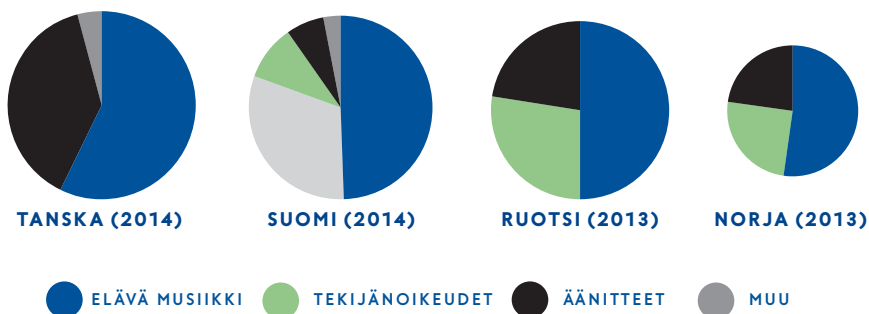
POHJOISMAISESTA VERTAILTAVUUDESTA

Suomen musiikkialan talouden vertaileminen muihin Pohjoismaihin on haastavaa toisaalta tietojen erilaisen julkaisuaikataulun ja toisaalta menetelmien erilaisuuden vuoksi. Tämän raportin julkaisuhetkellä Ruotsi ja Norja eivät ole vielä julkaisseet vuoden 2014 lukuja. Tanskassa musiikkialan kooksi saatiin vuonna 2014 6802 miljoonaa kruunua eli noin 911 miljoonaa euroa. (Ks. kuvio 3.)

Vaikka eri Pohjoismaissa on pyritty yhtenäistämään musiikkialan mitaamista, metodologiset erot ovat edelleen huomattavat. Eri maissa mitataan eri kohteita: Suomessa mukana on julkinen talous kun taas Tanskassa elävä musiikki sisältää myös oheispalvelujen arvon. Sekä Ruotsissa, Norjassa että Tanskassa mukana on myös musiikkivienti, jota Suomessa mitataan erillisellä tutkimuksella.* Pohjoismaisten vientiorganisaatioiden Nomex-yhteenliittymä teetti vuonna 2014 vertailun pohjoismaisista selvityksistä. Myös siinä todettiin variaation olevan suurta, koska tutkimuksen kohde, metodologia ja taustaoletukset ovat erilaisia.** Vertailukelpoisin informaatio Pohjoismaiden välillä on IFPI:n kansainvälisesti tilastoima levymyynti.

Lähteet: * Muikku 2015 ** Pre-study on music statistics. Comparability of current data.

KUVIO 3. MUSIIKKIALAN ARVOT ERI Pohjoismaissa

Musiikkialan arvot lasketaan eri lailla eri Pohjoismaissa. Tanskan musiikkialan arvo vuonna 2014 oli 6802 miljoonaa Tanskan kruunua, ja ala jaetaan kolmeen sektoriin: elävä musiikki, äänitteet sekä muut. Ruotsissa musiikkialan arvo vuonna 2013 oli 7600 miljoonaa Ruotsin kruunua, ja ala jaettiin Suomen tapaan elävään musiikkiin, äänitteisiin ja tekijänoikeuksiin. Julkista taloutta ei kuitenkaan huomoida laskelmassa ollenkaan. Norjassa musiikkialan arvo vuonna 2013 oli 3701 Norjan kruunua ja ala jaettiin samoihin sektoreihin kuin Ruotsissa. Suomea lukuunottamatta Pohjoismaiden luvut sisältävät myös musiikkiviennin. Yllä olevat kaaviot ovat kokosuhteessa toisiinsa. On huomioitava, että myös sektorien sisällä laskentatavat vaihtelevat maittain saatavilla olevien tilastotietojen mukaan.

Lähteet: Dansk Musikomsætning 2014; Musikverige 2014; Kavli ym. 2015. 'Music in Numbers' report presented: 18% growth for the Norwegian music industry.

KASVAAKO MUSIIKKIALA PELITEOLLISUUDEN SIIVELLÄ?

Suomalaisen musiikkialan teosvientituloissa Sibeliuksella on edelleen hyvin keskeinen asema. Vuonna 2014 kymmenestä eniten vientituloja tuottaneesta sävellyksestä kahdeksan oli Sibeliuksen säveltämää. Kotimaisella ja erityisesti suomenkielisellä musiikilla on huomattava merkitys äänitemarkkinoilla Suomessa, eikä ala ole siten luonteeltaan lähtökohtaisesti kansainvälistä. Toisaalta alan kokonaisliikevaihdon voisi odottaa kasvavan nimenomaan viennin kautta. Viime vuosina suomalaiset yksittäiset populaarimusiikin säveltäjät ovat saavuttaneet yllättäväkin menestystä esimerkiksi Aasiassa ja Pohjois-Amerikassa.

Luovilla aloilla peliteollisuus on onnistunut kasvattamaan hyvin sekä vientiä että liikevaihtoa. Alan kattojärjestön Neogamesin mukaan 90 % tuotteista päätyy vientiin. Suomen kotimarkkinoiden pienuuden vuoksi kansainvälinen toiminta on ollut pelialan elinehto. Neogamesin arvion mukaan Suomen pelialan ydintoiminnan (pelikehitys ja -palvelut) liikevaihto oli vuonna 2014 1800 miljoonaa euroa ja ala työllisti 2500 henkeä. Digitaalisen jakelun myötä musiikkiala ja peliala ovat toimintatavoiltaan hyvin lähellä toisiaan: Sekä pelit että musiikki tehdään tiimityönä, minkä lisäksi maailmassa on vain muutama johtavassa asemassa oleva globaali ja tehokas digitaalinen jakelija. Molemmilla sisältöaloilla on myös käytössä freemium-malli, jossa ansaintalogiikka pohjautuu miljooniin ja toisinaan miljardeihin käyttökertoihin.

Pelien tuotannossa yhtenä osatekijänä on musiikki. Peliyhtiöt suosivat mallia, jossa musiikki lunastetaan kertaostolla (buyout) yhtiölle rajoittamattomaan käyttöön. Suomessa pelimusiikki ei kuulu tekijänoikeusjärjestelmän piiriin. Peleissä käytettävä musiikki ei myöskään näy musiikkialan kokonaisarvon määrittämisessä käytettävissä alan keskusjärjestöjen tilastoissa.

On huomionarvoista, että peliyhtiöistä Rovio on laajentanut toimintakenttäänsä ja on nykyään monialainen viihdekonserni (Rovio Entertainment Ltd.). Tärkeä osa yrityksen toimintaa on ollut Angry Birds -tuotemerkin monipuolinen kaupallinen hyödyntäminen. Tuotemerkkiä on lisensoitu noin 400 taholle ja tuoteperheeseen kuuluu noin 50 000 eri Angry Birds -brändättyä tuotetta. Yhtiö on suuntautunut animaatioiden tekemiseen ja heidän viihdekanavansa ToonsTV on kerännyt miljardeja käyntikertoja. Yhtiön ensi vuoden suurin julkaisu yhtiön omana tuotantona on Angry Birds -hahmon ympärille kehitetty täyspitkä elokuva globaaliin levitykseen. Osana Rovion toimintaa on myös musiikin kustantaminen sekä levy-yhtiönä toimiminen, minkä lisäksi peleihin tuotettua musiikkia on levitetty myös muita kanavia pitkin. Tulevan elokuvan soundtrackin yhtiö julkaisee itse maailmanlaajuisesti.

Lähde: Neogames, tietoa toimialasta; Rovio Entertainment Ltd.

Lähteet

Kirjalliset ja sähköiset lähteet:

- Alanen, Aku (2009). Miljardin klusteri. Tieto & Trendit 4-5. Tilastokeskus.
- Alanen, Aku (2012). Elävä musiikki eteni taantumassakin. Tieto & Trendit 4-5. Tilastokeskus.
- Dansk Musikomsætning 2014. <http://www.ifpi.dk/publikationer/DanskMusikOms2014.pdf>. Haettu 10/2015.
- Elävän musiikin tapahtumien määrä kääntyi laskuun. Teoston tiedote 17.7.2015. <https://www.teosto.fi/teosto/uutiset/elavan-musiikin-tapahtumien-maara-kaantylaskuun> Haettu 9/2015.
- Festivaalien käyntimäärät 2014. Finland Festivals. <http://www.festivals.fi/tilastot/festivaalien-kayntimaarat-2014/#.VhO96iv2hL8>. Haettu 9/2015.
- Free, three-month trial of Apple Music now available. <http://www.apple.com/music/>. Haettu 9/2015.
- Gokey, Malarie (2014). YouTube's paid service Music Key is Spotify for music videos and it only costs \$8. Digital Trends. <http://www.digitaltrends.com/music/youtube-music-key-paid-subscription/>. Haettu 10/2015.
- Gramex, vuosikertomus 2014. www.gramex.fi. Haettu 9/2015.
- GT Musiikkiluvat. www.gtmusiikkiluvat.fi. Haettu 9/2015.
- Hanley James 2015. Digital sales dominate Denmark music market. <http://www.music-week.com/news/read/digital-sales-dominate-denmark-music-market/062677>. Haettu 10/2015.
- Helsingin juhlat viikot. www.helsinginjuhlat.fi. Haettu 9/2015.
- Herranen, Kaisa & Karttunen, Sari (tulossa). Festivaalit valtion kulttuuripolitiikassa – Kulttuuritapahtumien ja kulttuuritapahtumatuen vaikutukset ja vaikuttavuus. Cupore.
- Hyvitysmaksujärjestelmä uudistuu vuonna 2013. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Tiedote 15.12.2011. http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2011/12/hyvitysmaksu_vn.html?lang=fi. Haettu 9/2015.
- Ifpi Sverige. Musikförsäljningsstatistik helåret 2014. <http://www.ifpi.se/dokument-och-statistik?cat=2014>. Haettu 10/2015.
- Ingham, Tim (2015). Here's why Spotify thinks 'free' music is actually worth billions. Music Business Worldwide. <http://www.musicbusinessworldwide.com/heres-why-spotify-thinks-free-music-is-actually-worth-billions/>. Haettu 10/2015.
- Digital Music Report 2015. Charting The Path To Sustainable Growth (2015). International Federation of the Phonographic Industry (IFPI). <http://www.ifpi.com/what-we-do.php>. Haettu toukokuu 2015.
- Jyväskylän kesä. www.jyvaskylankesa.fi. Haettu 9/2015.
- Kaikkien kolmen rahapeliyhteisön rahapelitoimintojen yhdistäminen aloitetaan. Sisäministeriö. Verkkouutinen 17.9.2015. http://www.intermin.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/1/1/kaikkien_kolmen_rahapeliyhteison_rahapelitoimintojen_yhdistaminen_aloitetaan_62360. Haettu 9/2015.
- Kavli, Håkon, Lorvik Nilsen, Øystein & Sjøvold, Jon Martin (2015). Musikk i tall 2013. Norsk kulturråd / Arts Council Norway. ISBN: 978-82-7081-172-4.
- Korkein oikeus: Verkkokauppa.com vastuussa hyvitysmaksun laiminlyönnin miljoonakorvauksista. Teosto. Tiedote 9.3.2015. <https://www.teosto.fi/teosto/uutiset/korkein-oikeus-verkkokauppa-com-vastuussa>. Haettu 9/2015.
- Laki raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/200111054>. Haettu 9/2015.

- Measuring Music. September (2014). UK Music. http://www.ukmusic.org/assets/general/UK_MUSIC_Measuring_Music_September_2014.pdf. Haettu 9/2015.
- Meyhoff, Karsten W., Krohn, Christin W. & Sjøvold, Jon Martin (2014). *Musikk i tall 2012*. Norsk kulturråd / Arts Council Norway. ISBN: 978-82-7081-164-9.
- Muikku, Jari (2015). Suomalaisen musiikkiviennin markkina-arvo ja rakenne 2013-2014. Tunnuslukuja ja tutkimuksia 9. Music Finland.
- 'Music in Numbers' report presented: 18% growth for the Norwegian music industry (2015). Music Norway. <http://musicnorway.no/number/music-in-numbers-report-presented-18-growth-for-the-norwegian-music-industry/>. Haettu 10/2014.
- Musiikin edistämissäätiö (MES), toimintakertomus 2014 (2015). <http://www.musiikin-edistamissaatio.fi/>. Haettu 9/2015.
- Musiikkituottajat – IFPI Finland ry (2015). Kokonaisuhynti 1.–12.2014. www.ifpi.fi. Haettu 9/2015.
- Musiikkituottajat – IFPI Finland ry (2015) Äänitemarkkinat Suomessa 2014. www.ifpi.fi. Haettu: 9/2015.
- Musiksverige (2014). The music industry. Statistics for 2013. <http://www.musiksverige.org/category/fakta-om-musikbranschen/musikbranschen-i-siffror/>. Haettu 9/2015. Ks. myös http://www.musiksverige.org/wp-content/uploads/musikbranschenisiffror2013_Webb.pdf
- Neogames. Tietoa toimialasta. www.neogames.fi. Haettu 9/2015.
- Nyt on musiikin vapaan kentän vuoro! Valtakunnallisen klubi- ja kiertuehanke VAKAn loppuraportti (2011). Suomen muusikkojen liitto & Valtakunnallinen klubi- ja aluekiertuehanke.
- OKM:n hallinnonala valtion vuoden 2016 talousarvioesityksessä ja julkisen talouden suunnitelmassa 2017–2019. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Tiedote 28.09.2015. <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2015/09/budjetti.html>. Haettu 9/2015.
- Opetus- ja kulttuuriministeriön rooli kulttuuripolitiikassa. <http://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/?lang=fi>. Haettu 9/2015.
- Palermio, Chris Leo (2015). YouTube delays launch of Music Key to work on mobile interface. Digital Trends. <http://www.digitaltrends.com/music/youtube-paid-music-streaming-service-music-key-delayed/#ixzz3nrwLjmo2>. Haettu 10/2015.
- Portnoff, Linda & Nielsén, Tobias (2012). *Musikbranschen i siffror. Statistik för 2011. Rapport 0143 Rev A. Tillväxtverket*. ISBN 978-91-86987-70-1.
- Puolustusvoimat, vuosikertomus 2014 (2015). <http://vuosikertomus.puolustusvoimat.fi/>. Haettu 09/2015.
- Pre-study on music statistics. Comparability of current data (2014). Nomex / Rambøll. <http://nordicmusicexport.com/wp-content/uploads/2013/08/Pre-study-on-statistics.pdf>. Haettu 10/2015.
- Rautiainen, Pauli & Roiha, Taija (2015). *Taitealojen korkeakoulutus Suomessa. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cuporen verkkojulkaisuja 30. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cupore*. ISBN 978-952-5573-58-9. ISSN 1796-9263.
- Rovio Entertainment Ltd. <http://www.rovio.com/>. Haettu 9/2015.
- Ruisrock teki uuden kävijäennätyksen – 93 000 juhli viikonloppuna Ruissalossa. Ruisrock. Tiedote 6.7.2014. <http://www.ruisrock.fi/fi/news/ruisrock-teki-uuden-kaevija-ennaehtyksen-93-000-festarikaevijaeae/>. Haettu 9/2015.
- Seurakuntien talous, yhteenveto koko kirkko 2013 ja 2014 (2015). <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2BB4B4>. Haettu 9/2015.
- Spence, Evan (2015). Apple Music Has Failed. Forbes. <http://www.forbes.com/sites/ewanspence/2015/10/05/apple-music-failure/> Haettu 10/2015.
- Suomen Kansallisoopperan säätiö, vuosikertomus ja tilinpäätös 2014 (2015). www.ooppera.fi. Haettu 9/2015.
- Suomen musiikkikustantajat ry. www.suomenmusiikkikustantajat.fi. Haettu 9/2015.
- Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n vuosikertomus 2014 (2015). www.sinfoniaorkesterit.fi. Haettu: 9/2015.

- Suomi osaamisen kasvu-uralle. Ehdotus tutkintotavoitteista 2020-luvulle. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmiä ja selvityksiä 2015: 14. <http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2015/osaaminen.html?lang=fi>. Haettu 9/2015.
- Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå (STIM), Annual Report 2014 (2015). http://issuu.com/stim-magasinet/docs/stim_annual_report_2014. Haettu 10/2015.
- Taiteen edistämiskeskus. Rahoitus ja tulosohejaus. www.taike.fi/fi/rahoitus. Haettu 9/2015.
- Tilastokeskus. Myydyimmät albumiäänitteet Suomessa 2014. http://pxweb2.stat.fi/sahkoiset_julkaisut/kulttuuritilasto/html/suom0004.htm. Haettu 9/2015.
- Tilastokeskus. Suurimpien taidetta ja kulttuuria tukevien säätiöiden apurahat taiteelle ja kulttuurille. http://pxweb2.stat.fi/sahkoiset_julkaisut/kulttuuritilasto/html/suom0009.htm. Haettu 9/2015.
- Teosto, vuosikertomus ja tilinpäätös 2014 (2015). www.teosto.fi. Haettu 9/2015.
- Teosto ja MaRa ry sopimukseen majoitus- ja ravintola-alan musiikin tekijänoikeuskorvauksista. Teosto. Tiedote 26.3.2012. <https://www.teosto.fi/teosto/uutiset/teosto-jamara-ry-sopimukseen-majoitus-ja-ravintola-alan-musiikin>. Haettu 9/2015.
- The New Audio: reaching the Spotify listener in Europe (2015). Spotify. <https://www.spotify.com/uk/brands/insights/the-new-audio-tns-study/>. Haettu 10/2015.
- Tolppanen, Eero & Tuomainen, Tommi. (2012). Musiikkialan talous Suomessa 2011. Music Finland – Tunnuslukuja ja tutkimuksia 2, kesäkuu. ISSN 2243-0210.
- Tolppanen, Eero (2013). Musiikkialan talous Suomessa 2012. Music Finland – Tunnuslukuja ja tutkimuksia 4, lokakuu. ISSN 2243-0210.
- Tolppanen, Eero (2014a). Musiikkialan talous Suomessa 2013. Music Finland – Tunnuslukuja ja tutkimuksia 7, lokakuu. ISSN 2243-0210.
- Tolppanen, Eero (2014b). Taloudellisen arvon määrittäminen kulttuurialalla. Case: Suomen musiikkialan suppean klusterin talous vuosina 2011 ja 2012. Taideyliopiston Sibelius-Akatemia, Taidehallinnon osasto. Pro gradu -tutkielma.
- Tolvanen, Hannu (2012). Tilastojen sinfonia – Musiikkielämä numeroina. Finnish Music Express -hanke. Sibelius-Akatemian selvityksiä ja raportteja 14. ISBN 978-952-21-5.
- Valtakunnallisille taide- ja kulttuuritapahtumille avustuksia lähes viisi miljoonaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Tiedote 25.04.2014. <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2014/04/kulttuuritapahtumat.html?lang=fi>. Haettu 9/2015.
- Veikkausvoittovarot tuovat lisää iloa suomalaisille ympäri maata. <https://www.veikkaus.fi/fi/yritys#!veikkausvoittovarot/edunsaajat>. Haettu 9/2015.

Muut lähteet

- Alanen Aku, Tilastokeskus (sähköpostitiedonanto)
- Herranen Kaisa, Cupore (sähköpostitiedonanto)
- Karttunen Sari, Cupore (sähköpostitiedonanto)
- Klementti Konsta, Rovio (haastattelu). Keynote: Brands on Music II: Rovio (Angry Birds). Reeperbahn Festival, 25.09.2015
- Kotilainen Antti, Musiikkituottajat – IFPI Finland ry (haastattelu)
- Kyyrä Tommi, Musiikkituottajat – IFPI Finland ry (haastattelu)
- Pekari Turo, Teosto ry (haastattelu)
- Pääkkönen Hannu, Tilastokeskus (sähköpostitiedonanto)
- Saha Hannu, Musiikin edistämissäätiö (MES) (haastattelu)
- Seirala Viivi, Taiteen edistämiskeskus (sähköpostitiedonanto)
- Sipilä Pekka, Suomen musiikkikustantajat ry (haastattelu)
- Sirpiniemi Ano, Teosto ry (haastattelu)
- Talasiemi Anna, Koneen Säätiö, yliasiamies (sähköpostitiedonanto)
- Tiensuu-Nylund Mervi, Opetus- ja kulttuuriministeriö (sähköpostitiedonanto)
- Tolvanen Hannu, Taideyliopiston Sibelius-Akatemia (haastattelu)

MUSIIKISTA - KAIKKI MITÄ HALUAT TIETÄÄ SUOMALAISESTA

Music Finland
info@musicfinland.fi
T +358 (0)20 730 2230
Urho Kekkosen katu 2 C
FI-00100 Helsinki
www.musicfinland.fi

Music Finland